Uradni list
Evropske unije

SL
Serija C

C/2024/6560

12.11.2024

P9_TA(2024)0172

Čas, ki ga Evropska komisija potrebuje za obravnavo zahtev za dostop javnosti do dokumentov

Resolucija Evropskega parlamenta z dne 14. marca 2024 o času, ki ga Evropska komisija potrebuje za obravnavo zahtev za dostop javnosti do dokumentov (2023/2941(RSP))

(C/2024/6560)

Evropski parlament,

— ob upoštevanju Pogodbe o Evropski uniji (PEU) ter zlasti členov 1, 9, 10, 11 in 16,

— ob upoštevanju Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU), zlasti členov 15 in 228,

— ob upoštevanju Listine Evropske unije o temeljnih pravicah, zlasti členov 41 in 42,

— ob upoštevanju Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta (ES) št. 1049/2001 z dne 30. maja 2001 o dostopu javnosti do dokumentov Evropskega parlamenta, Sveta in Komisije ([1]),

— ob upoštevanju Uredbe (EU, Euratom) 2021/1163 Evropskega parlamenta z dne 24. junija 2021 o pravilih in splošnih pogojih, ki urejajo opravljanje nalog varuha človekovih pravic (Statut evropskega varuha človekovih pravic), in razveljavitvi Sklepa 94/262/ESPJ, ES, Euratom ([2]),

— ob upoštevanju sklepa evropske varuhinje človekovih pravic z dne 18. septembra 2023 o času, ki ga Evropska komisija potrebuje za obravnavo zahtev za dostop javnosti do dokumentov (strateška preiskava OI/2/2022/OAM),

— ob upoštevanju posebnega poročila evropske varuhinje človekovih pravic z dne 21. septembra 2023 o njeni strateški preiskavi v zvezi s časom, ki ga Evropska komisija potrebuje za obravnavo zahtev za dostop javnosti do dokumentov (OI/2/2022/OAM),

— ob upoštevanju sodne prakse Sodišča Evropske unije in Evropskega sodišča za človekove pravice,

— ob upoštevanju svoje resolucije z dne 13. julija 2023 o dostopu javnosti do dokumentov – letno poročilo za leta 2019–2021 ([3]),

— ob upoštevanju člena 132(2) Poslovnika,

A. ker je dostop javnosti do dokumentov, ki jih hranijo institucije EU, temeljna pravica, zaščitena z Listino EU o temeljnih pravicah in Pogodbama; ker morajo državljani imeti možnost proaktivno uveljavljati to pravico, saj jim omogoča učinkovito uveljavljanje pravice do nadzora nad delom in dejavnostmi institucij, organov, uradov in agencij EU, zlasti zakonodajnega postopka; ker si morajo institucije, organi, uradi in agencije EU prizadevati za najvišje možne standarde dobrega upravljanja, odgovornosti, odprtosti, integritete in preglednosti svojega delovanja in postopkov sprejemanja odločitev; ker so ti standardi temeljni pogoj za zaupanje državljanov v institucije EU;

B. ker je namen Uredbe (ES) št. 1049/2001 javnosti podeliti najširšo možno pravico do dostopa do dokumentov institucij, da bi lahko učinkovito uveljavljala svojo pravico do nadzora nad delom in dejavnostmi institucij EU; ker je treba zagotoviti metode nadzora, ki združujejo dejavnosti demokratičnega nadzora, kontrole in spremljanja; ker je Komisija pravno zavezana k takojšnjemu razkritju dokumentov v skladu z jasnimi roki iz Uredbe (ES) št. 1049/2001;

([1]) UL L 145, 31.5.2001, str. 43.
([2]) UL L 253, 16.7.2021, str. 1.
([3]) Sprejeta besedila, P9_TA(2023)0295.

C. ker člen 228 PDEU in člen 3 Statuta evropskega varuha človekovih pravic določata, da varuh človekovih pravic izvaja preiskave, kadar za to ugotovi razloge, bodisi na podlagi pritožbe bodisi na lastno pobudo, zlasti v ponavljajočih se, sistemskih ali posebej resnih primerih nepravilnosti; ker člen 4(3) statuta varuha človekovih pravic pooblašča, da Evropskemu parlamentu posreduje poročilo, če je to potrebno zaradi narave ali obsega odkritih nepravilnosti;

D. ker številne pritožbe, ki jih je prejel varuh človekovih pravic, kažejo, da je prišlo do znatnih zamud, preden je Komisija sprejela odločitev o zahtevah za dostop javnosti do dokumentov, in ni upoštevala rokov, določenih v ustrezni zakonodaji; ker posebno poročilo varuhinje človekovih pravic v strateški preiskavi v zvezi s časom, ki ga Komisija potrebuje za obravnavo zahtev za dostop javnosti do dokumentov, kaže, da se njeni predlogi v praksi ne izvajajo sistematično in da Komisija ni izvedla potrebnih sprememb, da bi izpolnila to zahtevo; ker je varuhinja človekovih pravic 28. novembra 2023 Odboru za državljanske svoboščine, pravosodje in notranje zadeve predstavila posebno poročilo in oceno razmer;

E. ker odgovor Komisije kaže, da prošnje za dostop do dokumentov obravnava brez večjih težav; ker Komisija v odgovoru ([4]) na zahtevo varuhinje človekovih pravic po informacijah o času, ki ga Komisija potrebuje za obravnavo zahtev za dostop javnosti do dokumentov, priznava pomen pravočasne obravnave prošenj in opozarja na številne izzive, ki jih prinaša povečanje števila prošenj in njihova zapletenost; ker je novi portal za elektronski dostop do dokumentov Komisije nedvomno pozitiven korak v smislu interakcije Komisije s tistimi, ki zahtevajo dostop, in objave vseh razkritih dokumentov;

Dostop do dokumentov Komisije

1. opozarja, da je pravica javnosti do dostopa do dokumentov, ki jih hranijo institucije EU, določena v Pogodbah in Listini o temeljnih pravicah ter da ima ključno vlogo pri zagotavljanju preglednega delovanja institucij EU, kar izboljšuje legitimnost in verodostojnost EU ter zaupanje javnosti vanjo;

2. vztraja, da morajo institucije EU, tudi Komisija, izvajati člen 15(3) PDEU v skladu z demokratičnimi načeli, zlasti tistimi iz člena 10(3) PEU in člena 42 Listine o temeljnih pravicah; poudarja, da je preglednost bistvena za zagotavljanje odgovornosti in demokratičnega nadzora institucij EU;

3. pozdravlja praktična priporočila varuhinje človekovih pravic o tem, kako evidentirati besedilna in takojšnja sporočila, ki jih uslužbenci pošiljajo ali prejemajo v okviru svojih službenih dejavnosti ([5]); priznava, da so besedilna in takojšnja sporočila, povezana z delom, „dokumenti“ v smislu Uredbe (ES) št. 1049/2001 o dostopu javnosti do dokumentov, in poziva druge institucije, organe, urade in agencije EU, naj to prav tako priznajo ter ustrezno upoštevajo priporočila varuhinje človekovih pravic in sprejmejo ukrepe na podlagi teh priporočil, ki naj bodo dostopni javnosti;

4. opozarja, da je treba prošnjo za dostop do dokumenta obravnavati takoj; ponovno izraža zaskrbljenost, ker so številne pritožbe, ki jih je prejela varuhinja človekovih pravic, povezane z zamudami pri dostopu do zahtevanih dokumentov in ker do zamud pri dostopu prihaja v primerih velikega javnega interesa; globoko obžaluje ugotovitve v posebnem poročilu varuhinje človekovih pravic o sistemskih in znatnih zamudah pri dostopu do dokumentov Komisije, zlasti dejstvo, da Komisija v 85 % pregledanih primerov ni sprejela odločitve v zakonsko določenih rokih in da je v 60 % primerov zamuda znašala več kot 60 delovnih dni; obžaluje, da Komisija ni ravnala v skladu z Uredbo (ES) št. 1049/2001, saj je sistematično kršila zakonske roke za dostop javnosti do dokumentov in ni pravočasno obvestila prosilcev o svoji odločitvi, kot je razvidno iz posebnega poročila varuha človekovih pravic; poudarja, da v skladu z oceno varuhinje človekovih pravic te zamude pomenijo nepravilnost pri ravnanju Komisije;

([4]) Odgovor Komisije z dne 28. marca 2023 na zahtevo evropske varuhinje človekovih pravic po informacijah o času, ki ga je Evropska komisija potrebovala za obravnavo zahtev za dostop javnosti do dokumentov.

([5]) Evropska varuhinja človekovih pravic, Zaključna opomba o strateški pobudi o tem, kako institucije, organi, uradi in agencije EU evidentirajo besedilna in takojšnja sporočila, ki jih uslužbenci pošljejo ali prejmejo v okviru svojih službenih dejavnosti (SI/4/2021/MIG), 13. julij 2022.

5. poudarja, da ima evropska varuhinja človekovih pravic pomembno vlogo pri olajševanju dostopa državljanov do dokumentov, zlasti kadar institucija, agencija ali organ EU delno ali v celoti zavrne dostop; odločno podpira priporočila varuhinje človekovih pravic Komisiji, naj se to stanje prednostno popravi;

6. z veliko zaskrbljenostjo opozarja, da Komisija leta 2021, potem ko je dobila prošnjo za dostop javnosti do besedilnih sporočil v zvezi z nakupom cepiva proti covidu-19, izmenjanih med predsednico Komisije Ursulo von der Leyen in izvršnim direktorjem farmacevtske družbe, ni želela priznati, da tovrstna sporočila sodijo v opredelitev „dokumenta“ iz Uredbe (ES) št. 1049/2001; opozarja, da je registracija dokumenta posledica obstoja dokumenta in ne temeljni pogoj za njegov obstoj; je seznanjen z ugotovitvijo varuhinje človekovih pravic, da je Komisija v tej zadevi storila nepravilnost; je zaskrbljen, ker Komisija ni sprejela nadaljnjih ukrepov na podlagi priporočila, ki ga je po svoji preiskavi podala varuhinja človekovih pravic, naj se zadevna besedilna sporočila ponovno poiščejo; poziva Komisijo, naj nemudoma izvede izčrpno iskanje; je globoko zaskrbljen zaradi vse večjega razkoraka med državljani in institucijami EU, ki ga je ta dogodek še povečal;

7. z veliko zaskrbljenostjo ugotavlja, da je varuhinja človekovih pravic prejela številne pritožbe državljanov zaradi izjemnih zamud pri pridobivanju dostopa do zahtevanih dokumentov; podpira stališče varuhinje človekovih pravic, da je zapozneli dostop dejansko zavrnjen dostop in da bi bilo treba poenostaviti upravne postopke, da bi državljanom zagotovili pravočasen dostop do dokumentov;

8. opozarja, da bi morale biti po mnenju evropske varuhinje človekovih pravic omejitve dostopa do dokumentov, zlasti zakonodajnih, izjema in omejene na najnujnejše; opozarja tudi, da morajo vse odločitve za zavrnitev dostopa javnosti do dokumentov temeljiti na jasno in strogo opredeljenih pravnih izjemah, spremljati pa jih mora utemeljena in specifična obrazložitev, da bodo državljani lahko razumeli zavrnitev dostopa in učinkovito uporabili razpoložljiva pravna sredstva; meni, da bi bolj proaktiven pristop pomagal zagotoviti učinkovito preglednost ter preprečiti drage in obremenjujoče pravne spore med državljani in institucijami;

9. poudarja, da je treba poskrbeti, da lahko državljani spremljajo in razumejo postopke odločanja EU ter v njih sodelujejo; poudarja, da bi morala biti Komisija kot največja institucija EU za zgled pri dostopu do dokumentov; poudarja, da lahko zamude pri odobritvi dostopa državljanom onemogočijo sodelovanje v demokratičnem procesu, saj so zahtevani dokumenti in informacije pogosto časovno občutljivi in lahko v primeru zamud izgubijo svoj pomen za prosilca; poudarja, da imajo lahko zamude tudi odvračilni učinek, saj se lahko posamezniki odločijo, da ne bodo uveljavljali svoje temeljne pravice do dostopa do dokumentov ker predvidevajo, da bo postopek trajal predolgo; poudarja, da vse večje število in zapletenost zahtev za dostop do dokumentov ne moreta upravičiti sistemskih zamud na strani Komisije;

10. je prepričan, da je proaktivno objavljanje dokumentov v registru najboljša rešitev za zmanjšanje števila zahtev za dostop do dokumentov in preprečevanje zamud; poudarja, da bi proaktivnejši pristop pomagal zagotoviti učinkovito preglednost in preprečevati nepotrebne pravne spore, ki lahko povzročijo nepotrebne stroške in bremena, tako za državljane kot za institucije EU;

Priporočila

11. poziva Komisijo, naj odpravi sistematične in znatne zamude pri obravnavi prošenj za dostop javnosti do dokumentov;

12. zahteva takojšnjo in popolno objavo vseh pogodb za nakup cepiv proti covidu-19, ki se bili v celoti ali delno financirani z javnimi sredstvi;

13. poziva Komisijo, naj izvaja priporočilo in vse predloge iz posebnega poročila varuhinje človekovih pravic, zlasti o potrebi po bolj proaktivni preglednosti, več namenskih človeških virih za obravnavo potrdilnih prošenj ter bolj odprtem in konstruktivnem odnosu do prosilcev;

14. poziva Komisijo, naj prenovi svoje upravljanje dostopa javnosti do dokumentov, da bi odpravila velike zamude in spoštovala roke, kot so določeni v ustrezni zakonodaji;

15. poziva Komisijo, naj bo proaktivna pri objavljanju dokumentov in statističnih podatkov o tem, kako obravnava prošnje za dostop do dokumentov, vključno z informacijami o spoštovanju rokov, določenih v zakonodaji EU, saj so te informacije bistvene za krepitev demokratičnih procesov EU;

16. poziva Komisijo, naj končno in nemudoma objavi besedilna sporočila, ki sta jih predsednica Komisije in izvršni direktor farmacevtskega podjetja Pfizer izmenjala med pogajanji o nabavi 1,8 milijarde odmerkov cepiva proti covidu-19, zlasti glede na nepojasnjeno 25-odstotno zvišanje cene na odmerek, kar je povzročilo skupne stroške v višini 35 milijard EUR javnega denarja;

17. poudarja, da bo Parlament razmislil o uporabi vseh razpoložljivih parlamentarnih instrumentov za obravnavo zadeve, če Komisija do ustanovitve novega kolegija komisarjev ne bo ukrepala v zvezi s sistematičnimi in znatnimi zamudami pri obravnavi prošenj za dostop javnosti do dokumentov; opozarja, da ima Parlament pravico vložiti tožbo proti Komisiji pred Sodiščem EU zaradi kršitve Pogodb, vključno s členom 15(3) PDEU o pravici državljanov in prebivalcev EU do dostopa do dokumentov;

18. poziva Komisijo, naj Parlament obvesti o tem, kako namerava upoštevati roke, določene v ustrezni zakonodaji EU;

°
° °

19. naroči svoji predsednici, naj to resolucijo posreduje Komisiji.